

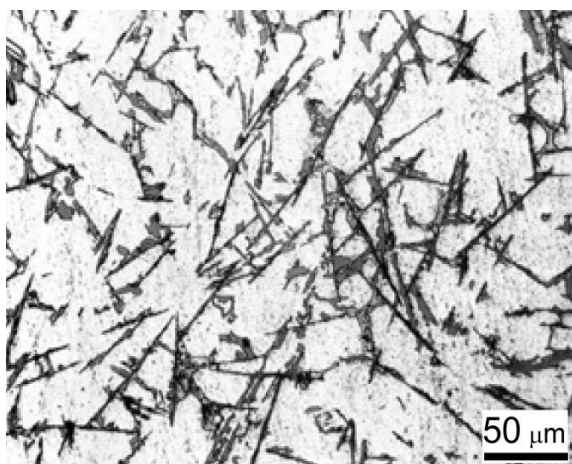
Пригунова А.Г., Кошелєв М.В., Бабюк В.Д., Жидков Є.А., Шеневідько Л.К.

(ФТІМС НАН України, м. Київ)

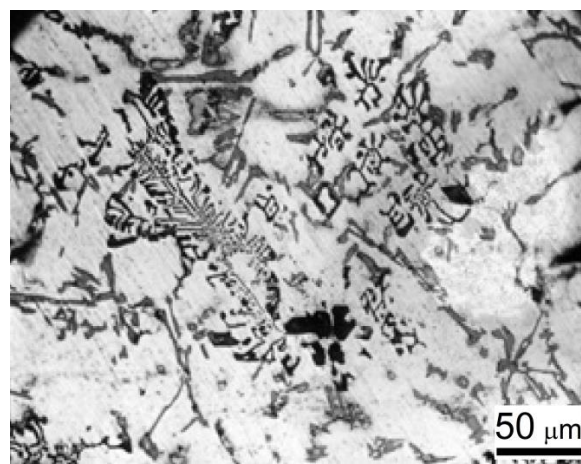
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗОВМІСНИХ ФАЗ У СПЛАВІ АК9М2 ПРИ ПЕРЕГРІВІ ДО ТЕМПЕРАТУР СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У РОЗПЛАВІ

E-mail: adel_nayka@ukr.net

При охолодженні сплаву АК9М2 від температур 650...740 °С основною залізовмісною фазою є β -FeSiAl₅ голкоподібної форми (рис. 1, а), що негативно впливає на механічні властивості. Кристалізація починається з реакції: $P \rightarrow Al_{\alpha}$.

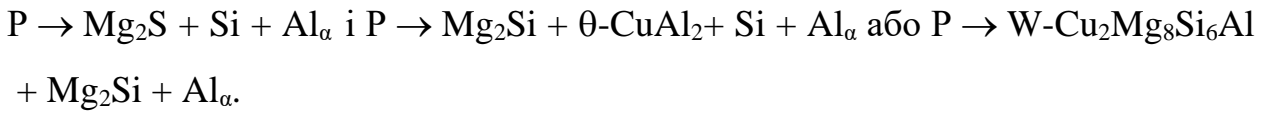
а, 650 °С

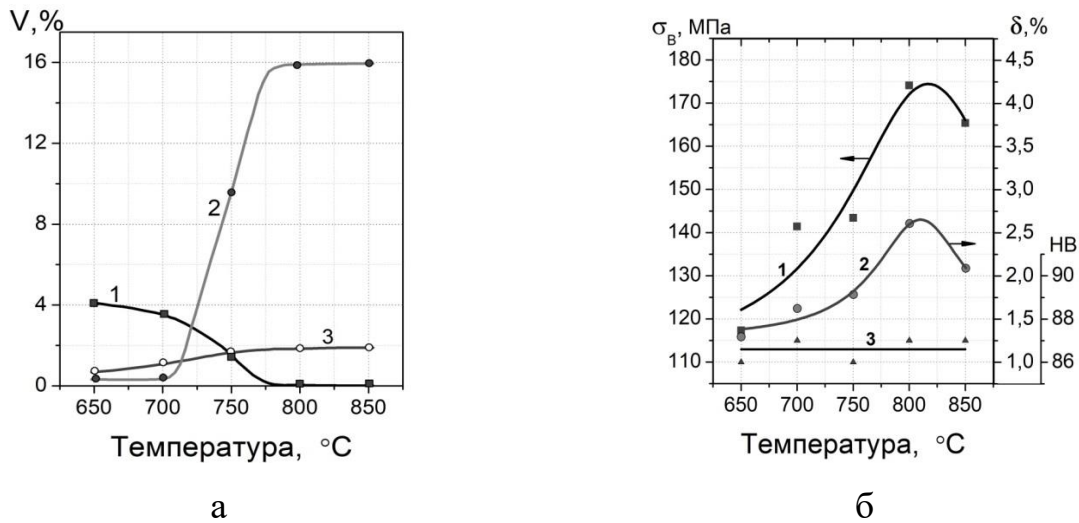
б, 850 °С

Рис. 1. Вплив температури заливання розплаву на мікроструктуру сплаву АК9М2 при швидкості охолодження 2 °С/с

Далі відбувається перетворення: $P \rightarrow \beta + Al_{\alpha}$. На наступному етапі формуються колонії евтектики α -(Fe,Mn)₃Si₂Al₁₅+Al_α або α + β +Al_α. Проте, частка фази α досить незначна (рис. 2, а). Потім реалізується головне перетворення: $P \rightarrow \beta + Al_{\alpha} + Si$, після чого утворюється фаза π -FeMg₃Si₆Al₈, яка може бути продуктом перитектичної реакції: $P + \beta \rightarrow \pi + Si + Al_{\alpha}$ або евтектичної: $P \rightarrow \pi + Al_{\alpha} + Si$. Кристалізація завершується евтектичними реакціями:

При нагріванні розплаву до 800...850 °С основною залізовмісною фазою є інтерметалід α (рис. 1, б, рис. 2, а). Перше перетворення: $P \rightarrow Al_\alpha$ змін не зазнає. Реакції: $P \rightarrow \beta + Al_\alpha$ і $P \rightarrow \beta + Al_\alpha + Si$ придушуються. В широкому інтервалі температур має місце реакція $P \rightarrow \alpha + Al_\alpha + Si$, що йде зі значним зменшенням об'єму рідини. Тому на частку подальших реакцій розпаду рідини з утворенням фаз π , θ , Mg_2Si , W припадає вкрай незначна її кількість.

1 – β -FeSiAl₅; 2 – (FeMn)₃Si₂Al₁₅; 3 – π -FeMg₃Si₆Al₈

Рис. 2. Вплив температури розплаву на об'ємну частку залізовмісних фаз (а) і механічні властивості (б) сплаву АК9М2

Формування розгалуженої фази α замість β зумовлює підвищення міцності і пластичності сплаву АК9М2 (рис. 2, б). Це досягається нагріванням розплаву до температур досить вузького інтервалу (від 800 °С до 850 °С), при яких відбувається кардинальна зміна структури в рідкому стані.

Зміна характеру фазових перетворень при кристалізації потребує дотримання контрольованих тимчасово-кінетичних параметрів процесу, які значною мірою залежать від хімічного складу сплаву. Зокрема, для сплаву АК9М2, в якому досить велика об'ємна частка β -фази, дотримання температурного режиму в рідкому стані є необхідною, але недостатньою умовою для

управління фазовим станом вилівка. Перебудова ближнього порядку атомів при нагріванні розплаву до 800...850 °С може бути зафіксована лише після 30 хв. витримки в рідкому стані і подальшої швидкості охолодження близько 2 °С/с. Витримка менше 30 хв. не призводить до якісно нового структурного стану розплаву. Зменшення швидкості охолодження нижче вказаної межі сприяє дифузійному перерозподілу компонентів у процесі охолодження розплаву, зміни його структури. Внаслідок цього кристалізація здійснюється за механізмом, характерним для слабо перегрітої рідини.

Пригунова А.Г., Шейгам В.Ю., Белик В.И., Цир Т.Г., Вернидуб А.Г.
(ФТИМС НАН України, г. Киев)
ВИБРАЦИОННОЕ МОДИФИЦИРОВАНИЕ СПЛАВА АК5М2
С ПОВЫШЕННЫМ СОДЕРЖАНИЕМ ЖЕЛЕЗА
E-mail: onmlptima@ukr.net

В работе исследовали влияние продолжительности вибрации сплава АК5М2 с содержанием железа 1,2% на его механические свойства, плотность, микроструктуру и фазовый состав. Тигель со сплавом без рафинирования и модифицирования флюсами вибрировали при температуре 750 °С с частотой 50 Гц, амплитудой 0,5 мм на протяжении 80 мин. Через каждые 20 мин отбирали пробы для исследования микроструктуры и плотности образцов. Для этого использовали форму с диаметром полости 24 мм, высотой 44 мм, с толщиной стенки 2 мм. Скорость охлаждения образца в жидкотвердом состоянии составляла 2,0 °С/с, что соответствует средней скорости затвердевания алюминиевого сплава в металлической форме. Образцы для механических испытаний отливали после 20 мин и 80 мин вибрации. Результаты представлены на рис. 1.